

Strandvondsten na vriesperiode en twee winterstormen in 2009 aan de Westkust

Marie-Thérèse Vanhaelen

Na de herfststorm 2008 stond het winterseizoen 2008 – 2009 voor de deur. We zijn al jaren zachte winters gewoon maar nu werd het weer een echte winter : op 30 december begon het te vriezen, zeker gedurende een twaalfstal dagen; op 6 januari 2009 zakte het kwik zelfs tot -10° . De barre kou hield een groot deel van Europa in haar wurggreep. Toen er op 23 januari 2009 bovendien een zware westerstorm toesloeg, waren we zeker dat er een interessante stranding zou volgen. Na die eerste winterstorm volgde er nog een tweede, op 10 februari 09 : een korte (amper 4 uur durende) felle noordwester met hevige rukwinden, die zijn hoogtepunt bereikte tijdens het wassend springtij, 's morgens tussen 9 en 10 u. Zodus kreeg ik vanaf 24 januari 09 bijna onafgebroken meldingen tot 23 februari 2009. De strandreporters van de Westkust waren René Billiau (RB), Lode Janssens (LJ) en Godfried Warreyn (GW) voor De Panne (DP) en Cedric d'Udekem d'Acoz (CU) voor KOK op 14 februari. Zelf nam ik gedurende deze periode de stranden van Sint-Idesbald (SIB), Koksijde (KOK) en Oostduinkerke (ODK) in ogenschouw op 12 verschillende dagen. De gegevens zijn zo talrijk dat we noodgedwongen moeten snoeien.

Ditmaal werden er weinig wieren en drijvend materiaal afgezet, mollusken en crustacea des te meer.

In deel 1 volgt de samenvatting van de molluskenmeldingen, overwegend bivalven, vanaf eind december 2008 tot eind februari 2009, voor de ganse Westkust. Bij de gastropoden waren er weer levende tepelhorens. Een enig mooie waarneming was een naaktslak, *Doto coronata* (Gmelin, 1791), gevonden door Lode Janssens op 10 februari 2009 op een bruinwier.

Misschien toch even vermelden dat tijdens de hoogdagen van de stranding, op 11, 12, 13 en 14 februari 2009 het volledige strand van Sint-André er uitzag als één groot stoppelveld als gevolg van de schots en scheef ingegraven Amerikaanse zwaardscheden. In deel 2 beschrijf ik de waarnemingen van de kreeftachtigen (Crustacea).

Deel I: Mollusken

Bivalven :

- *Mytilus edulis*, mossel: algemeen
- *Aequipecten opercularis*, wijde mantel ; 49 verse : 1 levend, 22 vleesresten
- *Crassostrea gigas*, Japanse oester ; vele 10-tallen

- *Acanthocardia echinata*, gedoornde hartschelp : 6 verse, 1 levend, 1 vleesresten
- *Cerastoderma edule*, kokkel : 17 verse : 8 levend, 3 dood, 2 vleesresten, 5 leeg.
- *Spisula subtruncata*, halfgeknotte strandschelp : 18 verse : 6 levend
- *Spisula elliptica*, ovale strandschelp : 1 doublet KOK, 27 januari 2009
- *Spisula solida*, stevige strandschelp : een 1000-tal, levend of vleesresten KOK op 27 januari, 13 februari en 19 februari.
- *Mactra corallina*, grote strandschelp : een 80-tal, levend of dood.
- *Lutraria lutraria*, gewone otterschelp : 200-tal waarvan + 125 eerstejaars, levend of dood.
- *Solen marginatus*, messchede : 38 verse : 18 vleesresten
- *Ensis directus*, Amerikaanse zwaardschede : KOK – SIB, 24-1 en 11-2 : 1000-den levend of dood; DP 24-1 : 1000-den levend of dood.
- *Ensis arcuatus*, grote zwaardschede : 8 verse doubletten, leeg.
- *Tellina fabula*, rechtsgestreepte plaatschelp : een paar 100 verse.
- *Tellina tenuis*, tere plaatschelp : 50-tal, levend
- *Macoma balthica*, nonnetje : 60- tal levend
- *Donax vittatus*, zaagje : SIB 26 januari : 1000-den levend of dood, KOK 11 februari : 1000-den levend of dood.
- *Abra alba*, witte dunschaal : 200-tal verse.
- *Venerupis senegalensis*, tapijtschelp : KOK 27 januari : enkele 100-den juveniel – leeg, DP 27 januari : 1000-den grote, lege.
- *Dosinia exoleta*, artemisschelp : DP 27 januari : 1 doublet, vleesresten
- *Mya truncata*, afgeknotte gaper : 9 doubletten, leeg.
- *Petricola pholadiformis*, Amerikaanse boormossel : 25 verse, 1 levend
- *Barnea candida*, witte boormossel : 1 levende.

Gastropoden :

- *Epitonium clathrus*, wenteltrap : 1 met dood dier.
- *Epitonium clathratulum*, witte wenteltrap : 2 exemplaren.
- *Natica catena*, tepelhoorn : 4 levend en enkele 100-den verse, leeg.
- *Lunatia alderi*, glanzende tepelhoorn; DP 13 februari, 1 levend
- *Buccinum undatum*, wulk : 1 aangepikte
- *Nassarius reticulatus*, gevlochten fuikhoren : 4 levend, 1 dode, 100-den lege.

In totaal : 23 soorten bivalven en 6 soorten gastropoden.

Deel 2 : Crustacea

Na een lange vriesperiode spoelen er altijd veel dode en stervende schaaldieren aan op de stranden. Een sprekend voorbeeld hiervan was de winter van 1996 (Vanhaelen, 1996). Opmerkelijk is dat, naast de algemene soorten, ook zeldzame krabben, die we al jaren niet meer op het strand vonden, na zo een koudeperiode terug aanspoelen. Ook in 2009 zorgde het vriesweer, gevolgd door stormen, voor enkele mooie verrassingen.

De cirkelronde krab *Atelecyclus rotundatus*

Van de cirkelronde krab *Atelecyclus rotundatus*, waarvan het eerste dier op onze kust werd gevonden op 12 april 2005 (Vanhaelen, 2005), had er nu een buitengewone stranding plaats in De Panne, Koksijde en Oostduinkerke vanaf 28 januari 2009 tot 22 februari 2009. Tussen Oostduinkerke-dijk en Koksijde Sint-André werden er 9 bijna intacte dieren gevonden (3 mannetjes en 6 wijfjes) en 18 schilden; in De Panne raapte René Billiau 4 schilden op (Foto 1). *Atelecyclus rotundatus* werd door Zintzen aangetroffen op het wrak van de Birkenfels, tijdens zijn onderzoek van de wrakken (Zintzen, 2007 – Doctoraatsthesis).

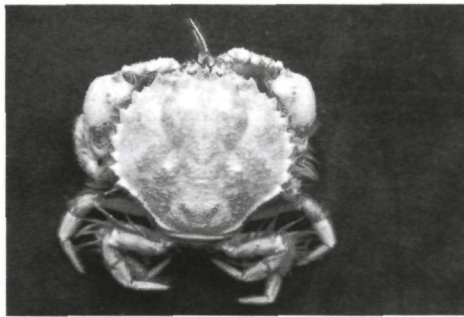

Foto 1: *Atelecyclus rotundatus* (Foto: Marc Panneels)

Tabel 1. *Atelecyclus rotundatus* (Olivi, 1792) op de Belgische Westkuststranden.

Datum	Plaats	Aantal	Beschrijving en bijzonderheden	Vinder
16-02-04	KOK	1	schild, beschadigd, 30 mm - eerste Belgische vondst van een schild	MV
12-04-05	ODK	1	dier, intact, vers dood 29x28 mm - eerste Belgische vondst van een dier	MV
19-02-06	KOK	1	schild, vers, 28x28 mm	MV
28-01-09	DP	1	schild, zeer vers, 32x30 mm	RB

08-02-09	KOK+ODK	5	schilden, zeer vers: 25 tot 29mm	MV
11-02-09	KOK+ODK	4	dieren, vers dood: 2m en 2vr - 22 tot 32mm één vr draagt zwarte eitjes	MV
12-02-09	KOK	5	dieren, dood: 4vr, 1m, 23 tot 28 mm	MV
13-02-09	KOK	3	schilden	GW
	KOK	2	schilden, 27mm en 32 mm	MV
14-02-09	KOK	2	schilden	CU
15-02-09	DP	2	schilden	RB
16-02-09	DP	1	schild	RB
19-02-09	KOK	1	schild - 33mm	MV
20-02-09	SIB	1	schild - 32 mm	MV
	KOK	2	schild - 31 mm	MV
22-02-09	KOK	2	schilden, 28 mm en 30 mm	MV

Totalen winterstrandings 2009: 9 dieren, waarvan 3 mannelijke en 6 vrouwelijke dieren te Oostduinkerke (ODK) en Koksijde (KOK)

22 schilden, waarvan 18 te Koksijde- Sint-Idesbald (SIB)-Oostduinkerke en 4 in De Panne (DP).

Voorlopers : ODK : 1 vrouwelijk dier 12 april 2005 en

KOK : 2 schilden : 1 in februari 2004 en 1 in februari 2006.

De elftandige krab *Atelecyclus undecimdentatus*

Ook de elftandige krab *Atelecyclus undecimdentatus* spoelde aan. Van deze soort werd op 21 november 2007 voor het eerst op onze Westkust een uiterst vers schild gevonden te Koksijde - Sint-André (Vanhaelen, 2008). De winter 2009 leverde 6 schilden van *A. undecimdentatus* op en één bijna intact vrouwelijk dier, - het eerste op Belgisch strand - gevonden op 14 februari 2009 door Cedric d'Udekem d'Acoz te Koksijde - Schipgat. (Foto 2)

Tabel 2. *Atelecyclus undecimdentatus* (Olivi, 1792) op de Belgische Westkuststranden.

Datum	Plaats	Aantal	Beschrijving en bijzonderheden	Vinder
21-11-07	DP	1	zeer vers schild, 36x47 mm eerste Belgische vondst van een schild	MV
25-01-09	DP	1	vers schild 43 x 54 mm	LJ
11-02-09	ODK	1	vers schild 41 x 51 mm	MV
12-02-09	ODK	3	schilden 3,3 mm - 50 mm - 55 mm breed	MV
14-02-09	KOK	1	dier vers dood, vr - 50 mm breed eerste Belgische vondst van een dier	CU
15-02-09	DP	1	vers schild, 50 mm breed	RB

Totalen : 1 dier, vers dood, Koksijde (KOK)

7 schilden, waarvan 5 te Oostduinkerke (ODK), 1 te Koksijde en 1 in De Panne (DP).

Cedric denkt dat het nu zeker is dat *A. undecimdentatus* in de zuidelijke Noordzee voorkomt.

Bij onze Noorderburen werd te Zandvoort op 26 december 2008 een schildje gevonden dat verkeerdelijk als *A. rotundatus* gedetermineerd werd. Gezien de afmetingen 29 x 39 mm en bijgaande foto gaat het hier om *A. undecimdentatus*.

Blijkbaar is de opmars van beide soorten niet meer te stuiten. Mogelijk zijn de klimatologische veranderingen hiervan de oorzaak. Cedric oppert dat de verandering van het substraat met *Ensis directus* ook een rol kan gespeeld hebben.

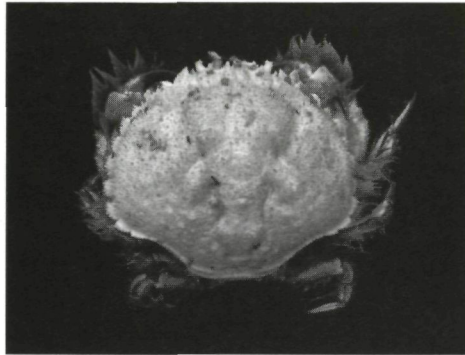

Foto 2: *Atelecyclus undecimdentatus* (Foto: Cedric d'Udekem d'Acoz)

A. undecimdentatus werd in Normandië voor het eerst aangetroffen in de vloedlijn nabij Pointe d'Agon (Coutances); op 15 januari 1997 : 1 exemplaar en op 30 januari 1997 : 4 exemplaren. Eerder, in 1881 werd deze soort reeds opgevist in de omgeving van Roscoff en van 1951 tot 1985 verschillende malen gevonden in de buurt van Trébeurden, Noord-Bretagne (l'Argiope, 1997-98). In het kanaal werd ze op vier plaatsen, zuidelijk van Groot-Brittannië gesignaleerd.

Voor de beschrijving, leefwijze en verspreiding van beide soorten verwijs ik naar Adema, 1991 en Vanhaelen, 2005.

A. undecimdentatus is dus een nieuwe soort voor de Belgische fauna.

Nog meer kreeftachtigen:

- Van de grote spinkrab *Maja squinado* vond René Billiau 2 juveniele dieren in De Panne op het Westhoekstrand op 24 januari 2009. Later, op 11 februari 2009 vond ik nog een schild van 77 mm lengte van deze soort in Oostduinkerke.
- Eveneens op 11 februari vond ik daar ook 3 teennagelkrabbetjes *Thia scutellata* (Zie ook Vanhaelen, 1996).
- In hetzelfde gebied met aanspoelsel deed ik één dag later nog een zeldzame vondst, nl. een gravend kreeftje *Upogebia deltaura* (Foto 3). Het is 4 jaar geleden

dat Mark Jacobs de eerste Belgische strandvondst deed van deze soort kreeftjes, namelijk op 14 maart 2005 te St.-Idesbald. Omwille van hun diepgaande levenswijze spoelen deze kreeftjes zelden aan op het strand. (Vanhaelen, 2005).

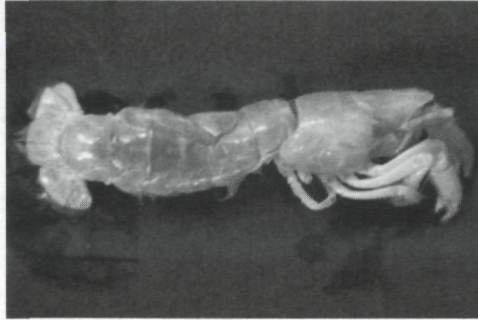

Foto 3: *Upogebia deltaura* (Foto: Marc Panneels)

- Van de Chinese wolhandkrab *Eriocheir sinensis* werden er 2 vrouwelijke dieren, 23 carapaxen en 6 schaarpoten gevonden.
- De fluwelen zwemkrab *Necora puber* spoelde talrijk aan : meer dan 300 schilden, enkele tientallen jonge dode dieren en een paar tientallen schaarpoten.
- Van de helmkrab *Corystes cassivelaunus* werden er een 35-tal stervende dieren aangetroffen, waarvan slechts 4 mannetjes; enkele wijfjes droegen eitjes; er werden ook nog een 30-tal schilden opgeraapt.
- Eén schild van de blauwpootzwemkrab *Polybius depurator* raapte ik op te Koksijde op 27 januari 2009.
- Op 24 januari 2009, na de eerste storm, zag ik bij Ster der Zee honderden dode, uiteengevallen grijze zwemkrabben *Polybius vernalis* met carapaxen tussen 9 mm en 37 mm breed. Na de tweede winterstorm, op 11 februari 2009 lagen er vóór de Schipgatduinen enkele duizenden grijze zwemkrabben, vele ervan leefden nog; de dagen nadien was het strand weer bezaaid met duizenden schilden van deze soort.
- Van de gewimperde zwemkrab *Polybius navigator* meldde René Billiau er een paar tientallen van De Panne, Westhoekstrand.
- Van de Noordzeekrab *Cancer pagurus* werden er 5 dieren en 3 schilden gemeld.
- René, die na de novemberstorm 2008 reeds 95 hooiwagenkrabben *Macropodia rostrata* gevonden had in De Panne verzamelde er nog 14 na de eerste winterstorm 2009.
- Er werden maar enkele dieren en schilden van het breedpootkrabbetje *Portumnus latipes* gevonden.
- De strandkrab *Carcinus maenas* en de zwemkrab *Polybius holsatus* waren algemeen gedurende de ganse periode.

- Van de heremietkreeft *Pagurus bernhardus* zijn enkele dode dieren opgemerkt en van *Diogenes pugilator* eveneens enkele dode, uitgespoelde dieren.

Eens te meer komen we tot de vaststelling dat, na een vriesperiode, uiterst interessante waarnemingen kunnen gedaan worden, vooral van Crustacea.

Met bijzondere dank aan C. d'Udekem d'Acoz voor de gegevens over A. rotundatus en A. undecimdentatus.

Summary

This is a report on the strandings on the western part of the Belgian coast during last winter, after a cold spill in the beginning of the year 2009 and a westerly and northwesterly gale on January 23rd and February 10th. Many molluscs and crustaceans were found, of which the most interesting were two species of the crab *Atelecyclus* and a specimen of the burrowing mud shrimp *Upogebia deltaura*. A fresh specimen of *Atelecyclus undecimdentatus* was the first complete animal found on the Belgian coast, after a previous carapax in 2007.

Literatuur

- ADEMA, J.P.H.M., 1991. De krabben van Nederland en België. Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden. 244 p.
- L'ARGIOPE nr.18 Manche-Nature. Crabes de la Manche. Crabes de Chausey p. 45 – 48.
- DE RUIJTER, R., 2009. CS-verslag. Het Zeepaard, 69 (2) p.38.
- VANHAELEN, M.-TH., 1996. Grote stranding van zeldzame krabben- Soorten na de februaristorm 1996 aan de Westkust. De Strandvlo, 16(2): 62 – 69.
- VANHAELEN, M.-TH., 2005. Eerste Belgische vondst van de gravende kreeft *Upogebia deltaura* (Leach, 1815). De Strandvlo, 25(2): 36-37.
- VANHAELEN, M.-TH., 2005. Eerste vondst van de cirkelronde krab *A. rotundatus* (Olivi, 1892) op het Belgisch strand. De Strandvlo, 25(2): 50-52.
- VANHAELEN, M.-TH., 2008. Een schild van *A. undecimdentatus* (Herbst, 1783) aangespoeld te Koksijde. De Strandvlo, 28(1): 11-14.

**Ter Yde, I
8670 Koksijde**